

INGEZONDEN.

PLANTENNAMEN.

In dit *Tijdschrift*, 1925, I, No. 18, bldz. 2042 geeft s. e. DE JONGH een referaat over bulbocapnine en in No. 19, bldz. 2168 vind ik een uittreksel van de voordracht over bulbocapnine op het laatste Natuur- en Geneeskundig congres te Groningen door H. DE JONG gehouden. In het referaat van de voordracht las ik, dat „bulbocapnine is een der alcaloiden uit den holwortel, die in de volksgeneeskunde een rol heeft gespeeld”. De naam holwortel is daarin de Nederlandsche naam — de officieele naam van de plant, waaruit bulbocapnine bereid wordt.

Naast den officieelen naam hebben wij volksnamen en deze laatste zijn zoo vele en velerlei, dat ik vrijheid vind, daarvoor een bescheiden plaatsje in dit *Tijdschrift* te vragen, vooral ook om eens te doen uitkomen, hoe een zelfde plant tal van volksnamen heeft, maar vooral ook, dat dezelfde volksnaam aan verschillende planten wordt gegeven.

Tegen de helft van Januari reeds prijken in de bloemenwinkels te Amsterdam een soort takken met bloesemknoppen, waaruit zich later sierlijke katjes ontwikkelen. Wrijft men zoo'n bloemknopje tusschen vinger en duim fijn, dan ruilt men aan die vingers een eigenaardigen geur. Nu zijn geuren in de spreektaal moeilijk weer te geven. Gewoonlijk wordt verwezen naar den geur van een stof, die aan iedereen bekend is en als ik van mijn werktafel — ik moet elk jaar die takjes hebben — een knopje laat fijnwrijven en ruiken, dan is het antwoord op mijn vraag: „waar riekt het naar?” gewoonlijk: dat riekt frisch. Slechts weinigen weten weer te geven, dat zij den geur waarnemen, die het midden houdt tusschen terpentijn- en pepermuntolie.

Mijn takjes zijn gageltakken. Uit de knoppen komt een katje, dat, opengaande, in ruime mate zijn zwavelgeel uiterst fijn stuifmeel geeft, dat ook alweer den reeds beschreven geur heeft evenals de bladeren van de plant, die later te voorschijn komen. In het wild komen die takken voor in lage veenachtige heidestrecken; vooral om de slooten en ook in enkele duinvalleien worden zij aangetroffen, waar zij worden gesneden om verkocht te worden. De takjes op de schrijftafel zijn een werkelijke versiering. De knoppen hebben de kleur van goudleeren schoentjes. Als men ze lang fixeert, is het kleurenspeel zóó sterk, dat de gewaarwording komt, of alle takken en knoppen met een lijn van purperpaars zijn afgezet.

Wanneer men op een schilderij van een bladerloos bosch of veenheide soms verbaasd wordt door het paars en purper, dat de schilder daarin gebruikt heeft, dan weet ik nu die visie van den schilder te verklaren, vooral ook, als ik daarbij denk aan het ingedroogde hars op de pijnboomen. Die takken zijn de takken van een struikgewas, van *Myrica gale* (Myricaceëen), Nederlandsche naam: Gagel.

Aan het „Woordenboek der Nederlandsche volksnamen van planten, uitgegeven door de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging” in 1907, ontleen ik de onderstaande volksnamen voor Gagel: Apostelhout, Brabantsche mirte, Drentsche thee, Hollandsche mirt, Hopreezen, Luiskruid, Muisdoorn, Olijfwilg, Pos, Roode palm, Smeerstruik, Vlooienskruid, Wilde olijf.

Voor eenzelfde plant verscheidene volksnamen, alle hun bijzondere beteekenis hebbende, sommige zeer goed, andere moeilijk te verklaren. De naam vlooienskruid is vooral in den Achterhoek in gebruik en de landbewoners geven dadelijk de verzekering, dat een tak gagel in de wieg van hun kind de vlooienskruid doet verdwijnen; trouwens het is bekend, dat vlooienskruid zeer gevoelig zijn voor geuren, zoodat sommige menschen ze zelden hebben en anderen, vooral dames, niet in een tram kunnen zitten, of zij brengen ze mee naar huis.

Een ander voorbeeld. Onder den naam van St. Janskruid worden *zeven* verschillende planten door den volksmond aangedien en meer dan *vijftien* verschillende planten worden Pinksterbloem genoemd.

H O L W O R T E L.

Aristolochia Clematitis
(Aristolochiaceeën)

Hollandsche naam: Pijpbloem

Volksnamen:

Bakkruid.

Duitsche pijp

Dunne *holwortel*.

Holwortel.

Saraceenskruid.

Wij hebben hier dus twee verschillende planten, die denzelfden volksnaam dragen.

Aristolochia, goed voor kraamzuivering, zooals wijlen prof. OUDEMANS mij vijftig jaren geleden leerde, bevat een giftige stof, die toxicologisch verwant is aan aloïne, met een werking vooral op de organen van het bekken. Ik ontleen dit aan het *Lehrbuch der Botanik für Mediziner* van prof. KÜSTER (1920), waarin ik verder mijn licht opstak over den anderen Holwortel (*Corydalis cava*). En nu kom ik tot het besluit, dat het deze plant zal zijn, waaruit het bulbo-capnine wordt bereid, want onder de planten, die alkaloiden bevatten, vind ik vermeld *corydalis*, als bevattende het corydaline, het vergift van de „Lerchensporn”, weer een andere naam, die in Nederland niet in gebruik is.

Nieuw was voor mij de mededeeling, dat de holwortel, „in de volksgeneeskunde een rol heeft gespeeld”. Wel herinner ik mij den *Radix Aristolochiae* in een oude simpliciakast, wel wist ik het gebruik van het andere, hier te lande veelvuldig voorkomende, geslacht der Fumariaceeënfamilie, n.l. van de *Fumaria*. Deze is lang in gebruik geweest (Extr. *Fumariae*). Trouwens de naam *Fumaria officinalis* duidt dit voldoende aan.

■ Bovenstaande regelen mogen worden beschouwd als een toelichting tot mijn verzoek, om, wanneer er van plantennamen sprake is, wil men den Nederlandschen of Volksnaam gebruiken, daarnaast den Latijnschen naam op te geven, dan kan geen twijfel ontstaan, welke plant bedoeld wordt. Zij mogen tegelijk bewijzen, dat het belangrijke referaat en uittreksel over bulbo-capnine niet onopgemerkt is gebleven en zeer wordt gewaardeerd.

Laren (N.-H.), St. Jan 1925.

A. VAN DE MOER, arts, gep. gen. majoor.

B E R I C H T E N.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz..

Ineenvoeging van geneeskundige rijksdiensten (vervolg).

De minderheidsrapporten zijn drie in getal: één van dr. BUNING, één van de heeren VAN EDEN, HEFTING en WITERT VAN HOOGLAND (met twee bijlagen) en een van dr. POSTHUMA.

Dat van BUNING loopt over *het centrale college* en over *de verhouding van risicodragende instellingen tot de contrôle*.

Wat het eerste punt aangaat, meent hij, dat de grootere eenheid bij de uitvoering van geneeskundige diensten ten behoeve van den staat, waarop reeds lang is geweest, zich weerspiegelt in de taak, welke in het rapport wordt toegedacht aan de behandelende geneesheeren, de districts-hoofden, de inspecteurs, maar onvoldoende tot uiting komt in de ontworpen *leiding*. Het centrale college dient van den aanvang af de éénheid voorop te stellen en als voorbeeld daarvan gesteld kunnen worden aan hen, die verder met de uitvoering zullen zijn belast. Wordt deze weg niet nadrukkelijk aangewezen, dan is er gevaar, dat ieder der gedachte hoofden geheel zijn eigen gang gaat, precies zooals thans geschiedt en